

MILJØVERNDEPARTEMENTET

Høringsutkast

Forslag til revisjon av Signalloven

Revisjon av lov nr. 1 av 9. juli 1923 om anbringelse av
signaler og merker for målearbeider (Signalloven)

1.	INNLEDNING.....	4
1.1	ARBEIDET MED FORSLAGET	4
1.2	HOVEDPUNKTENE I KARTVERKETS FORSLAG.....	4
2.	DAGENS SITUASJON	5
2.1	GENERELT	5
2.2	ADGANG TIL GRUNN	5
2.2.1	Forholdet til eier og bruker av grunnen	5
2.2.2	Ferdsel.....	5
2.3	FASTMERKENETT	6
2.3.1	Innledning	6
2.3.2	Kartverkets oppgaver	6
2.3.3	Kommunens oppgaver	6
2.3.4	Fastmerkeregister.....	6
2.4	GJELDENDE RETT I ANDRE LAND.....	7
2.4.1	Innledning.....	7
2.4.2	Danmark	7
2.4.3	Finland	7
2.4.4	Island.....	7
2.4.5	Polen	7
2.4.6	Sveits.....	7
2.4.7	Sverige	8
2.4.8	Ukraina	8
3.	TILBAKEMELDING FRA FAGMILJØET.....	8
4.	FORSLAG TIL ENDRINGER	9
4.1	GENERELT	9
4.2	DE ENKELTE PARAGRAFER.....	9
4.2.1	Formålsparagraf (§ 1)	9
4.2.2	Geografisk virkeområde (§ 2).....	10
4.2.3	Ordforklaringer (§ 3)	10
4.2.4	Rett til å utføre oppmålingsarbeid (§ 4).....	10
4.2.5	Rett til å anbringe oppmålingsmerker og signaler (§ 5).....	10
4.2.6	Rett til ferdsel (§ 6).....	10
4.2.7	Varsling (§ 7).....	11
4.2.8	Fastmerker og fastmerkeregistre (§ 8)	11
4.2.9	Ekspropriasjon (§ 9).....	12
4.2.10	Fjerning av oppmålingsmerker og signaler (§ 10).....	12
4.2.11	Erstatning (§ 11)	12
4.2.12	Klage (§ 12).....	13
4.2.13	Straff og erstatning (§ 13).....	13
4.2.14	Forskrifter (§ 14).....	13
4.2.15	Endringer i andre lover (§ 15).....	13
5.	ADMINISTRATIVE OG ØKONOMISKE KONSEKVENSER	14
5.1	ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER.....	14
5.1.1	Private aktører.....	14
5.1.2	Offentlige aktører.....	14
5.2	ØKONOMISKE KONSEKVENSER	14
5.2.1	Generelt.....	14
5.2.2	Private aktører.....	15
5.2.3	Offentlige aktører.....	15
5.3	FINANSIERING.....	15
6.	KOMMENTARER TIL NY LOVTEKST.....	16
7.	LOV OM OPPMÅLINGSARBEIDER	18

1. Innledning

1.1 Arbeidet med forslaget

Kartverket er statens fagorgan for kart og oppmåling. Det er en viktig oppgave for Kartverket å utvikle og vedlikeholde nasjonale retningslinjer, standarder og regelverk for kart og geodata, foruten å stimulere til faglig samarbeid.

Signalloven fra 1923 omhandler et saksområde hvor det har skjedd en betydelig teknologisk og samfunnsmessig utvikling. Kartverket tok derfor i 1994 initiativet til å utrede behovet for administrative regler for fastmerkenett, herunder eventuelle behov for endringer i Signalloven.

Foruten å oppnevne representanter fra de aktuelle fagområdene i Kartverket, ble GeoForum (den gang Norges Karttekniske Forbund) og Kommunens sentralforbund invitert til å oppnevne et medlem hver til et utvalg under Kartverkets standardiseringsarbeid.

Utvalget fikk følgende sammensetning:

Leder	Bjørn Geirr Harsson	Statens kartverk	
	Per Chr. Asbjørnsen	Statens kartverk	
	Laila Aslesen	Statens kartverk	
	Beate Eldrup	Miljøverndepartementet	
	Magne Garberg	Statens kartverk	
	Øyvind Olafsen	Lier kommune	GeoForum
	Torbjørn Trageton	Bergen kommune	Kommunenes sentralforbund

Eldrup deltok i den innledende perioden.

Under arbeidet kom utvalget frem til at en bedre administrasjon av fastmerkenett er sterkt ønskelig og best kan oppnås ved en omfattende revisjon av Signalloven. Utvalget kom også til at revisjonen av Signalloven ble så omfattende at det bør vurderes å gi den nytt navn, f.eks. *Lov om oppmålingsarbeid*.

Arbeidet ble avsluttet 9. juli 1998. Kartverket legger herved frem resultatet av utvalgets arbeid.

1.2 Hovedpunktene i Kartverkets forslag

Hovedintensjonen er å gjøre regelverket mer tjenlig ut fra dagens forhold og behov. I sitt arbeid med emnet innhentet utvalget synspunkter fra fagmiljøet. Det ble påvist i første rekke tre viktige behov som utvalget burde vurdere:

1. Å gjøre Signalloven gjeldende for oppmålingsarbeider av offentlig interesse som utføres av private, særlig ut fra de nye reglene i Plan- og bygningsloven.
2. Å regulere og samordne ansvar og administrasjon av offentlige fastmerkenett, herunder opprettelse av offentlige fastmerkeregistre.
3. Å utdype reglene i Signalloven nærmere, både fordi en del forhold ikke er regulert og fordi modernisering er nødvendig.

Samfunnsutviklingen har medført økende behov for oppmålingstjenester og et økende tilbud av offentlig og privat tjenesteyting for oppmålingsarbeider. Et eksempel er nylig gjennomførte endringer i Plan- og bygningsloven. Her blir ansvaret for forundersøkelser ved bygg og anlegg, herunder plasseringen, overlatt til en privat ansvarshavende. For å bestemme plasseringen må oppmålingsarbeider foretas, og disse må kunne foretas av private så vel som det offentlige.

Signalloven omfatter ikke privat oppmålingsvirksomhet. Kartverket mener at alle oppmålingsarbeider av offentlig interesse, dvs. lovregulerte arbeider eller arbeider som utføres i forbindelse med offentlige tiltak, bør ha de samme rammebetingelser uavhengig av hvem som utfører arbeidene.

En del av oppmålingsmerkene og signalene som settes ned i forbindelse med ovennevnte arbeider, utgjør et felles målegrunnlag (fastmerker) for alle oppmålingsarbeider. Det er i samfunnets interesse at dette målegrunnlaget tilfredsstillende dagens krav til kvalitet og innhold. For å oppnå dette er det nødvendig med en god forvaltning av målegrunnlaget. Til dette trenges klare regler som stiller krav til kvalitet, ansvarsfordeling og samhandling mellom statlige, kommunale og private aktører.

Flere alternativer har vært vurdert, men utvalget kom til at disse tre behovene best kan ivaretas ved en revisjon av Signalloven, og utvidete muligheter for forskrifter i tilknytning til loven.

Mange av reglene i dagens lov bør videreføres, eventuelt i en mer moderne form. Dette er også tatt med i forslaget.

Den foreslått revisjonen samsvarer med retningslinjer gitt i «Norm for kommunale kart og oppmålingsarbeider», utgitt av Miljøverndepartementet og Kommunenes sentralforbund i 1982, og retningslinjer gitt i St. meld. nr. 57 (1988-89) om Statens kartverk.

2. Dagens situasjon

2.1 Generelt

Formålet med Signalloven har vært at det offentlige skal kunne utføre oppmåling og kartlegging på en mest mulig effektiv måte, blant annet ved å legge til rette for adgang til grunn.

Nye målemetoder og utstyr har redusert behovet for eiendomsinngrep og andre ulemper for eiere og brukere i forbindelse med oppmålingsarbeider. På den annen side har samfunnsutviklingen medført et økende behov for oppmålingstjenester og derved økende behov for adgang til grunn.

Offentlig og privat produksjon av oppmålingstjenester er vesentlig større enn den var i 1923, og er fortsatt økende. Den private oppmålingsvirksomheten omfattes ikke av gjeldende lov.

Den samfunnsmessige og teknologiske utviklingen i forhold til da loven ble innført i 1923, har medført at en del administrative bestemmelsene i dagens lov er lite tjenlige i dagens situasjon.

2.2 Adgang til grunn

2.2.1 Forholdet til eier og bruker av grunnen

Stat og kommune er gitt generell adgang til offentlig og privat grunn for å kunne utføre oppmålingsarbeider. De har også rett til å anbringe nødvendige oppmålingsmerker, signaler og instrumenter på grunnen, uten å måtte inngå avtaler med den enkelte grunneier om dette. Forholdet mellom grunneiere og brukere på ene siden og staten og kommunene på den andre siden reguleres i loven.

Private aktører, som ikke har en offentlig oppdragsgiver, må innhente samtykke hos grunneiere og brukere for å få adgang til grunnen ved oppmålingsarbeider. Dersom grunneier eller bruker motsetter seg adgang, kan kommunen gi aktøren tillatelse. Kommunens tillatelse er et enkeltvedtak, som grunneier eller bruker kan påklage til fylkesmannen.

Det vil derfor kunne ta så lang tid å skaffe seg adgang til grunnen, at den som skal ha utført arbeidene velger å foreta oppmålingen på en annen måte. Dette har som konsekvens fordyrelse av arbeidet og at offentlige fastmerker ikke blir utnyttet slik de burde. I tillegg medfører forholdet at det blir etablert fastmerker som ikke er kjent for andre enn den som har etablert dem. Disse merkene blir også ofte plassert slik at de kan forveksles med andre nærliggende fastmerker. Dette medfører ulemper og kostnader for alle brukere av fastmerkene, private så vel som offentlige.

2.2.2 Ferdsel

I dag brukes biler og motorbåter i mye større utstrekning enn da Signalloven ble til. I tillegg brukes luftfartøy til en del oppdrag. Dette er forhold som ikke er tilfredsstillende avklart i Signalloven.

Det har også kommet flere nye lover som begrenser den allmenne ferdselsretten, særlig når det gjelder bruk av motoriserte fremkomstmidler. Dette har medført konflikter mellom vedkommende særlovmyndighet og den som skal utføre arbeider med hjemmel i Signalloven.

2.3 Fastmerkenett

2.3.1 Innledning

Oppmålingsmerker er tilordnet et sett koordinater som angir merkets posisjon. Et fastmerke er et varig oppmålingsmerke. Fastmerkene med tilhørende koordinater utgjør fundamentet i et entydig og presist fastmerkenett for stedfesting av informasjon. Fastmerkenettet må baseres på et korrekt geodetisk grunnlag.

Nøyaktig stedfesting er nødvendig for oppmåling, kartlegging og navigasjon. Det er en offentlig oppgave å etablere og vedlikeholde et system for slik stedfesting.

Samfunnets økende behov for nøyaktig stedfestet geografisk informasjon, krever at oppmålingsarbeidene utføres med bakgrunn i et samordnet målegrunnlag for hele landet, det vil si et landsdekkende fastmerkenett. Det er ikke lenger tilstrekkelig med lokale fastmerkenett. Nettet må ha en kvalitet som tilfredsstillende dagens krav til eiendomsmåling og utstikking av bygge- og anleggstiltak. Dagens teknologi og metoder muliggjør dette.

2.3.2 Kartverkets oppgaver

Ansvar for å etablere og vedlikeholde et landsdekkende fastmerkenett er ikke lovfestet. Statens ansvar er bl.a. beskrevet i St. meld. nr. 57 (1988-89) om Statens kartverk. I følge den har Kartverket ansvaret for at det finnes landsdekkende fastmerkenett. Enkelte kommuner har, i påvente av etableringen av de overordnede fastmerkenett, laget egne fastmerkenett, som de fortsatt bruker også etter at landsdekkende nett er etablert.

Satellittsystemer for nøyaktig stedfesting er nå i økende bruk verden over, og dette vil få stor betydning for fremtidig kartlegging, oppmåling og navigasjon. Satellittbasert stedfesting setter nye krav til fastmerkenett. For å møte de nye krav har Kartverket vedtatt å ta i bruk den internasjonale geodetiske referanserammen EUREF89 som basis for norske fastmerkenett. Første skritt i omleggingen til EUREF89 har skjedd ved etableringen av et nytt overordnet fastmerkenett, kalt geodetisk stamnett.

Stamnettet består av 930 fastmerker som ble ferdig etablert og beregnet i perioden 1994 - 1997. Disse dekker Norges hovedland, og danner grunnlag for etablering av ytterligere fastmerker, såkalt fortetning. Den videre fortetning av stamnettet kalles landsnettet. Arbeidet med landsnettet skjer i samarbeid mellom Kartverket, Statens vegvesen, kommunene og andre brukere.

Kartverket mener informasjon om offentlige fastmerker må struktureres på en enhetlig og effektiv måte, slik at den lett kan gjøres tilgjengelig for alle som ønsker slik informasjon. Derfor har Kartverket i 1996 gitt ut standarden «Fastmerkenummerering og fastmerkeregister». Med basis i standarden er det utviklet programvare for etablering og forvaltning av Edb-baserte fastmerkeregistre. Organisasjoner som representerer de tyngste offentlige og private brukerne av fastmerker, har anbefalt at standarden brukes.

2.3.3 Kommunens oppgaver

Kommunen er pålagt en del kart- og oppmålingsarbeider. Disse krever at det etableres og vedlikeholdes et tilfredsstillende fastmerkenett i kommunen. Et slikt fastmerkenett må være mer detaljert enn de landsdekkende nett. I de fleste tilfellene er disse nettene fortetninger av tidligere overordnede nasjonale nett.

Det foregår i dag en utstrakt formidling av opplysninger om fastmerker mellom kommunen og Kartverket, Statens vegvesen, Jordskifteverket, Jernbaneverket og andre offentlige etater.

2.3.4 Fastmerkeregister

Kartverket og kommunene har etablert og holder vedlike registre over sine fastmerker. Det samme gjelder enkelte andre offentlige etater, som Jernbaneverket og Statens vegvesen. Form, omfang, innhold og kvalitet varierer sterkt. De fleste registrene foreligger i EDB-leselig form. Noen få kommuner har tatt den nye standarden for fastmerker i bruk.

I «Norm for kommunale kart og oppmålingsarbeider» er Kartverkets og kommunenes ansvar beskrevet, men dette er *ikke* bindende bestemmelser. Det er opp til den enkelte kommune, private oppmålingsvirksomhet eller statsetat som utfører oppmåling å bestemme hvilke regler de vil følge. Dette gjelder både etablering og dokumentasjon av fastmerkene og bruk av koordinatsystem. Følgene av dette er varierende data- og dokumentasjonskvalitet, manglende standardisering, vanskelig tilgang på nødvendig informasjon om fastmerkene, og økte kostnader ved sammenstilling av data fra ulike kilder. Samfunnets investeringer i fastmerkenett får redusert nytteverdi, og oppmålingstjenesten blir dyrere.

For fullt ut å kunne utnytte samfunnets investeringer i fastmerkenett, må det foreligge klare ansvarsforhold samt standardiserte prosedyrer for etablering og vedlikehold av fastmerker og forvaltning av fastmerkeinformasjon.

2.4 Gjeldende rett i andre land

2.4.1 Innledning

Utvalget gjorde henvendelser til Danmark, Finland, Sverige, Island, Polen, Sveits og Ukraina. Konklusjonen er at en lov med *helt* tilsvarende innhold som Signalloven ikke finnes i de nevnte land. Det finnes imidlertid lover, forskrifter og forordninger som berører svært mye av de samme problemstillingene, og mange av disse omfatter regler om fastmerkeregistre tilsvarende Kartverkets forslag.

2.4.2 Danmark

Fra Kort- og Matrikelstyrelsen har vi mottatt *Forslag til Lov om Kort- og Matrikelstyrelsen datert 5. oktober 1988*. Den regulerer ansvarsområdet til Kort- og Matrikelstyrelsen samt gir oppmålede personell adgang til eiendommer og lokaliteter for å utføre sine oppgaver. Denne loven er så vidt vi vet ennå ikke blitt vedtatt. Det finnes også forslag til forskrifter.

2.4.3 Finland

I følge kilder ved Geodetisk institutt i Finland har de ikke lovverk å støtte seg til når det gjelder å plassere fastmerker på privat grunn. Det er en forhandlingssak mellom den som måler opp og eiere og brukere av grunnen. Gjennom økonomiske kompensasjoner har man hittil kunnet finne løsninger som fungerer tilfredsstillende. Finland har et lovverk som beskytter fastmerker mot ødeleggelse.

2.4.4 Island

Ifølge Landmælingar Islands kom det i mai 1997 en lov om geodetisk oppmåling og kartlegging. I §§ 5 og 11 i den loven omhandles det overordnede geodetiske nettet og adgangen til grunnen for å utføre kart- og oppmålingsoppgaver.

2.4.5 Polen

I løpet av perioden 1989-96 har Polen fått en meget omfattende lov som blant annet dekker tilgang til grunn ved oppmålingsarbeid og ansvarsforhold for geodetiske nett. Den polske loven går imidlertid adskillig lenger enn det foreliggende norske forslaget når det gjelder regulering av ansvarsforhold mellom ulike statlige institusjoner som har oppgaver relatert til kart og oppmåling.

2.4.6 Sveits

Ifølge Bundesamt für Landestopographie er problemstillingene de samme som vi kjenner i Norge og Norden. Lovverket berører det offentlige tilgang til fastmerker og beskyttelsen av fastmerkene. For eksempel kan eier av grunn hvor et fastmerke står, forlange fastmerket fjernet hvis vedkommende kan dokumentere at det står i veien for hans virksomhet. Hvis eieren derimot selv fjerner merket uten tillatelse, er dette straffbart.

2.4.7 Sverige

Ifølge Lantmäteriverket er det en rekke «lover, førordninger, føreskrifter och standarder» som behandler store deler av det som signalloven regulerer. Det viktigste av disse dokumentene er *Kungl. Maj:ts mätningsskugørelser* datert 31. mai 1974. Foruten å dekke hovedinnholdet i signalloven, gir dette dokumentet også overordnede retningslinjer for kart og oppmålingsvirksomheten.

2.4.8 Ukraina

Ifølge ukrainske kolleger har Ukraina fått en ny lov i år, hvor den polske malen er lagt til grunn. Den samme kilde sier også at mange av de tidligere kommuniststatene bruker Polens nye «Signallov» som basis for de nye, store nasjonale oppgavene de står overfor innen kart og oppmåling.

3. Tilbakemelding fra fagmiljøet

Kartverket ba i brev av 18. juni 1997 om uttalelse fra fagmiljøet på følgende:

Kartverket ønsker å gjennomføre følgende endringer i forholdet til dagens Signallov:

- 1. Kartverket ønsker å utvide lovens gyldighetsområde til å omfatte alle oppmålingsarbeider av offentlig interesse. Dette vil åpne for at også private firma kan anvende loven.*
- 2. Det er ønskelig å lovfeste Kartverkets ansvar for et overordnet fastmerkenett og samordning med internasjonale nett, samt dagens praktiserte ansvarsdeling mellom forvaltningsnivåene slik dette er antydnet i St. meld. nr. 57 (1988-89). (I Danmark er det lagt opp til en slik lovbestemmelse).*
- 3. Kartverket foreslår at loven gir en beskrivelse av hva som menes med merke, signal og fastmerke. Beskrivelsen skal henviser til objektets funksjon.*
- 4. Kartverket ønsker å forenkle bestemmelsen om bekjentgjøring av målearbeider ved at departementet eller annen myndighet bestemmer når og på hvilke måte underretning skal gis.*
- 5. Kartverket ønsker å lovfeste en plikt for Kartverket og kommunene til å informere om fastmerker overfor potensielle brukere. Nærmere regler om innholdet av plikten kan gis i forskrifts form.*
- 6. Kartverket ønsker å lovfeste at det for hver kommune skal finnes et register med opplysninger om alle fastmerker innenfor kommunen. Kommunen skal etablere og vedlikeholde registeret. Statsetater og private som etablerer detaljfastmerker for sine formål, pålegges i en viss grad samordning med og resultatrapportering til det kommunale registeret. Nærmere detaljer fastlegges i forskrift og norm.*
- 7. Kartverket ønsker å lovfeste en rett for kommunen til å gjøre tiltak som kan hindre forveksling mellom nærstående merker, herunder fjerne merke(r) uavhengig av hvem som er eier av merket, når visse kriterier foreligger.*
- 8. Kartverket ønsker å innføre en generell forskriftshjemmel for Signalloven. Et av problemene med dagens lov er at det ikke er hjemmel for å gi forskrifter om annet enn helt bestemte forhold, f. eks. i § 3.*
- 9. Kartverket vil fjerne bestemmelser i dagens lov, som blir overflødige ved de nevnte tilrådinger eller som samfunnsutviklingen har gjort overflødige, for eksempel bestemmelsene i §1, annet ledd og store deler av §§ 3 og 4. I § 14 foreslås Kongen endret til Kongen ved forskrift. I tillegg er det ønskelig å modernisere språkbruken, siden loven er av eldre dato.*

I tillegg ba Kartverket om supplerende forslag eller forslag om alternative virkemidler i stedet for lovendring. Kartverket ba også om tilbakemelding om erfaringer og praksis ved bruk av Signalloven.

I NOU 1992:32 «Bedre struktur i lovverket» ble det foreslått at Signalloven kunne slås sammen med Delingsloven. Kartverket ba derfor om fagmiljøets synspunkter på dette.

Det gikk ut 40 forespørsler og kom inn 17 svar. Blant svarene var alle de tunge institusjoner som Kommunenes Sentralforbund (KS), Norsk kommunalteknisk forening (NKF), Norges Karttekniske Forbund (NKTF, i dag heter organisasjonen GeoForum), Statens vegvesen (SVV), Statkraft, Jernbaneverket, Norske oppmålingskontorers forening (NOF) og Landbruksdepartementet (LD).

NKF og NKTF leverte et felles svar. Noen av de større kommunene som Trondheim, Bergen, Drammen og Skien ga svar gjennom NKF/NKTF.

KS, NKF/NKTF, SVV, Statkraft, Jernbaneverket, NOF, LD og de kommunene som svarte, støttet Kartverkets forslag og bruk av lovendring som virkemiddel for å gjennomføre dette. En del påpekte behovet for god tilbakemelding til registeret (forslag nr. 6). Sande kommunes svar er representativt i så måte:

«Vedrørende pkt. 6 mener vi at det er svært viktig at en instans sitter med den hele og fulle oversikt og har vedlikeholds- og forvaltningsansvaret. At dette er kommunen er naturlig. Det som vi derimot reagerer på i endringsteksten er at «Statsetater og private til en viss grad pålegges resultatrapportering». Vi mener at all fastmerkeetablering innenfor kommunens grenser må innrapporteres til det kommunale registeret. Det virker på oss meningsløst ikke å gjøre dette. En kan risikere at den målende instans ikke er kjent med at det eksisterer fastmerker i området, og bruker dermed store ressurser på nyetablering.»

Flere påpekte behov for å få entydige og tjenlige regler for ferdsel i forbindelse med utføring av arbeider etter loven.

Ingen av de som svarte hadde innvendinger mot at det forelå et behov for å gjennomføre de endringene som Kartverket foreslo i brevet, og de hadde heller ingen forslag til andre virkemidler enn lovendring.

4. Forslag til endringer

4.1 Generelt

I lovutkastet følger Kartverket opp de samstemte tilbakemeldingene fra fagmiljøet. Nye synspunkter og problemstillinger som kom frem i disse tilbakemeldingene, er innarbeidet i det foreliggende forslaget.

Lovendringen ivaretar grunneiere og brukeres interesser bedre enn i gjeldende lov. Dette anses nødvendig fordi lovutkastet legger opp til at arbeid etter loven nå også kan utføres av private.

Bestemmelser i dagens lov, som er blitt overflødige, for eksempel §1, annet ledd og store deler av §§ 3 og 4, foreslås fjernet. I tillegg er det ønskelig å modernisere språkbruken.

I dag er det nødvendig å utføre en del oppmålingsoppgaver som forarbeider til senere søknader om tillatelser, o.l. fra offentlige myndigheter. Eksempel er Plan- og bygningslovens bestemmelser om plassering av bygg og anlegg. Slike oppgaver må utbyggeren kunne få utført av private oppmålingsfirmaer, så vel som offentlige etater. Lovforslaget legger opp til at lovens bestemmelser vil gjelde uansett hvem som utfører disse oppgavene.

I forslaget gjøres fastmerkene og data knyttet til fastmerkene allment tilgjengelig i et sentralt register i kommunen. Det innføres meldeplikt for informasjon som er til nytte for andre brukere. Dette vil rasjonalisere oppmålingsarbeidene, samt utnyttelsen og vedlikeholdet av fastmerkene og de geodetiske nett. Resultatet vil bli bedre utnyttelse av investeringene og lavere kostnader på lengre sikt.

4.2 De enkelte paragrafer

4.2.1 Formålsparagraf (§ 1)

Gjeldende lov har ingen formålsparagraf. Av loven går det frem at formålet er å sikre det offentlige adgang til offentlig og privat grunn for å utføre oppmålingsarbeider, samt ivareta grunneiers, brukers og det offentliges interesser i forbindelse med arbeidene.

Formålet med loven er viktig for å kunne bruke og fortolke den på en fornuftig måte. Kartverket foreslår derfor at loven får en egen formålsparagraf.

4.2.2 Geografisk virkeområde (§ 2)

Gjeldende lov har ingen beskrivelse av hvilket geografisk område loven gjelder for. Dette har så vidt Kartverket kjenner til, ikke bydd på problemer. Ved at loven nå foreslås utvidet til også å gjelde privates oppmålingsvirksomhet, er det likevel tjenlig med beskrivelse av hvilket område loven skal gjelde for. Spørsmålet om i hvilken grad loven skal gjelde for Svalbard, norske biland i Antarktis og havområdene utenfor grunnlinjen, er politisk betont og vedrører flere departementer. Derfor foreslås avgjørelsen lagt til Kongen.

4.2.3 Ordforklaringer (§ 3)

Loven bør beskrive hva som menes med oppmålingsmerke, fastmerke og signal. Videre bør de geodetiske nett identifiseres og beskrives, for å kunne utforme regler om ansvar for fastmerkene i disse nettene.

Forslag til ordforklaringer i lovforslaget er gjennomgått av en egen ekspertgruppe og deretter kontrollert og godtatt av Rådet for teknisk terminologi. I tillegg til de begrepene som er forklart i selve loven, bør viktige oppmålingsfaglige begreper bli forklart i forskriftene til loven.

4.2.4 Rett til å utføre oppmålingsarbeid (§ 4)

Dagens lov gir staten og kommunene adgang for til å utføre oppmålingsarbeid på offentlig, kommunal og privat grunn. I denne forbindelse kan det etableres oppmålingsmerker og signaler og plasseres instrumenter. Grunn omfatter her jordoverflaten, sjøgrunnen, undergrunnen og faste innretninger på grunnen, f. eks. anlegg og bygninger.

Kartverket ser at i mange sammenhenger utfører private aktører oppmålingsarbeider basert på lov og offentlige vedtak. Det er rimelig at slike aktører skal kunne få tilgang til grunnen på samme vilkår som det offentlige. Slik tilgang for private krever at det er detaljerte og balanserte regler for hvordan dette skal skje. Privat utøvelse av offentlig myndighet er mer følsomt enn når offentlig myndighet utøves av det offentlige selv.

Den foreslåtte lovteksten sier at arbeidene «kan» finne sted. Dette er et uttrykk for at adgangsretten til grunn, må utøves i samsvar med lovens formål og restriksjoner i annet lovverk. I noen sammenhenger foreslås det i den nye lovteksten at spesielle begrensinger i annet lovverk ikke skal gjelde, se § 6. Det er likevel en rekke eksempler på at restriksjoner i annet lovverk må gå foran adgangsretten til grunn for å utføre oppmålingsarbeider. Noen eksempler er:

- Sikkerhetsmessige årsaker kan kreve at det foreligger samtykke for å få adgang til å utføre aktuelle oppmålingsarbeider på visse eiendommer, f. eks. fra Forsvaret, Jernbaneverket, m.v.
- Det må innhentes samtykke etter Plan- og bygningsloven for plassering og oppføring av større permanente signaler og konstruksjoner for oppmålingsarbeider.
- Det må innhentes samtykke dersom det skal plasseres oppmålingsmerke eller utføres ryddetiltak, e.l. som vedrører et fornminne eller et kulturminne.

4.2.5 Rett til å anbringe oppmålingsmerker og signaler (§ 5)

Adgangen til å kunne anbringe oppmålingsmerker og signaler er grunnleggende for gjennomføring av oppmåling. Forslag til ny § 5 er i samsvar med gjeldende rett, men Kartverket foreslår å samle reglene og oppdatere dem til dagens forhold og metoder for oppmåling.

4.2.6 Rett til ferdsel (§ 6)

Det har i praksis vist seg å foreligge en del uklarheter når det gjelder rett til nødvendig ferdsel i forbindelse med oppmålingsarbeider etter gjeldende lov. En del typer motorisert ferdsel som er nødvendig i våre dager, er ikke regulert i loven.

Disse uklarhetene er søkt ryddet av veien ved å presisere hvilken ferdselsrett man har ved utføringen av oppmålingsarbeider etter § 4. Det er presisert at fri ferdsel ikke omfatter gratis ferdsel, der hvor det normalt må betales bompenger, o.l.

Kartverket mener at i en del tilfeller er behovet for bruk av motoriserte fartøy så presserende for gjennomføringen av arbeidet, at dette må kunne skje selv i områder hvor slik ferdsel er forbudt. Et eksempel er oppmåling hvor værforholdene gjør det nødvendig å komme til et sted raskt, og hvor oppmåling må skje på en bestemt tid av året. Oppmåling av grunnlinjepunkter må skje ved laveste lavvann, det vil si omkring vårjevndøgn. Da kan det bli nødvendig å bruke motorfartøy i områder med hekkende fugl, hvor slik ferdsel er forbudt av naturvern hensyn. Alternativet er at arbeidet ikke lar seg gjennomføre.

Slik ferdsel må åpenbart begrenses til det strengt nødvendige, og i størst mulig grad ta hensyn til de forhold som har medført forbudet.

4.2.7 Varpling (§ 7)

Hovedprinsippet i dagens lov er at det skal gis forhåndsvarsel om planlagte oppmålingsarbeider til eier og bruker av grunn. Dette videreføres i det nye lovforslaget, mens detaljregler om varplingsmåte foreslås gjort mer nyansert og inntatt i forskrift til loven. Den foreslåtte justering antas å medføre bedre varpling om aktuelle oppmålingsarbeider.

Kartverket mener at det er unødvendig å fastsette, i selve loven, på hvilken måte varplingen skal skje, slik det er gjort i gjeldende lov. Hva som er hensiktsmessig og etterviselig varpling, vil variere etter lokale forhold og i den enkelte sak. Det essensielle er at varplingen utføres på etterviselig måte.

4.2.8 Fastmerker og fastmerkeregistre (§ 8)

Kartverket foreslår at dagens praktiserte ansvarsdeling mellom forvaltningsnivåene, slik dette er beskrevet i St. meld. nr. 57 (1988-89), lovfestes.

Fastmerkene i de geodetiske nett er den «grunnmuren» som alle offentlige kart- og oppmålingsarbeider bygger på. De er basis for all nøyaktig stedfesting. Slik sett danner de grunnlaget for den nasjonale infrastrukturen som stedfestet informasjon utgjør, og hvis betydning øker i takt med samfunnets behov for stedfestet informasjon. Kartverket har i dag EDB-baserte arkiv med nødvendig informasjon om punkter i landsdekkende, geodetiske nett.

I dag er det flere offentlige virksomheter på statlig og kommunalt nivå, som ut fra egne behov har og fortsatt bidrar til, etablering og vedlikehold av infrastrukturen for stedfestet informasjon. Også private etablerer oppmålingsmerker for sine formål. Det er manglende rapportering mellom de ulike instansene, noe som medfører ulemper og unødige kostnader.

Et hovedelement i det nye lovforslaget er en samordnet organisering og forvaltning av denne infrastrukturen. Dette omfatter etablering av et kommunevis organisert og standardisert fastmerkeregister til nytte for alle brukere av fastmerker. Alle brukere vil da kunne få tilgang til foreliggende opplysninger om fastmerkene, uavhengig av hvem som måtte ha etablert disse.

Det er viktig at fastmerkene blir rasjonelt utnyttet. Registeret må derfor holdes fortløpende oppdatert. Av den grunn foreslås det at alle brukere, private og offentlige, pålegges å rapportere til registeret. De skal rapportere om nyetablering av fastmerker, samt forhold som de oppdager og som kan ha betydning for bruken av fastmerkene. I denne sammenhengen skal de vederlagsfritt avgi all informasjon som er nødvendig for å føre registeret. Til gjengjeld får brukerne vederlagsfri tilgang til registeropplysningene.

Kartverket foreslår at kommunene tillegges ansvaret for det foreslåtte fastmerkeregisteret. Videre bør kommunene få ansvaret for de fastmerkene og signalene som ikke er Kartverkets ansvar. Fastmerkene er en basisfunksjon i en offentlig infrastruktur og kommunen er den desidert største enkeltbruker av fastmerkene. De tilbakemeldinger fagmiljøet har gitt på dette forslaget, har vært entydig positive.

Kommunene er pålagt en rekke oppgaver etter Plan- og bygningsloven og etter Delingsloven som forutsetter at det er etablert mer detaljerte geodetiske nett enn det Kartverket har ansvaret for. Kommunene har derfor etablert et stort antall fastmerker for å dekke sine formål, og de har etablert fastmerkeregistre, riktignok av varierende standard, for sine oppgaver. Registerne og merkene brukes også av andre offentlige og private instanser som utfører oppmålingsarbeider innenfor kommunen.

Kommunen kan organisere fastmerkeregistrene interkommunalt eller gjøre avtale med en annen instans om at den tar seg av forvaltningen av registeret. Dette følger av kommunens rett til å organisere egen virksomhet etter Kommuneleien.

Supplerende regler om selve registeret og forvaltningen av dette, forutsettes fastsatt i forskrifter. Det samme gjelder også utformingen av fastmerkene og signalene, og andre forhold av betydning for å gjennomføre lovforslaget.

4.2.9 Ekspropriasjon (§ 9)

Dette er en videreføring av tilsvarende bestemmelse i gjeldende lov. Kartverket finner det hensiktsmessig med en egen paragraf for ekspropriasjonshjemelen. Forholdet til Skjønnsprosessloven og Oreigningsloven bør ses nærmere på.

4.2.10 Fjerning av oppmålingsmerker og signaler (§ 10)

Dette er en videreføring av Signallovens regler, med visse justeringer til dagens situasjon. Første ledd tilsvarer tidligere regel om fjerning. I tillegg foreslår Kartverket at fjerningen skal gjøres av eieren av merket, for å presisere hvor denne plikten ligger.

Begrepet eier krever en særlig forklaring. Eier er innført som en enkel betegnelse på en som har visse plikter og rettigheter i forhold til et oppmålingsmerke eller signal. Disse pliktene går ikke utover det som lovforslaget fastsetter, og er derfor ikke et eierforhold i alle betydninger vanlig språkbruk tilsier. Det ligger i sakens natur at man ikke kan ha et vanlig eierforhold til noe som er plassert på annen manns eiendom i kraft av en lovbestemmelse, og som fjernes kun etter regler gitt i lov. Eier har plikt til å fjerne etter § 10, og har krav på erstatning etter § 13 når oppmålingsmerke eller signal blir rettsstridig fjernet.

Som eier av fastmerker og signaler betraktes den som har forvaltningsansvar for det geodetiske nettet som fastmerket eller signalet inngår i. Det er denne etaten som vil ha arbeidet med å vedlikeholde, fjerne, eller eventuelt sette ned nye fastmerker når gamle blir fjernet. Derfor er det naturlig at forvalteren er eier, selv om andre opprinnelig har etablert fastmerket eller signalet.

Eier av andre oppmålingsmerker og signaler er den som har etablert dem.

Kartverket foreslår at fjerning kan avtales mellom den som ønsker fjerning og eieren av merket. Dersom enighet ikke oppnås, skal saken avgjøres av fylkesmannen. Hensikten er å gi muligheter for å løse tvister på en raskere og enklere måte enn ved å gå til domstolene. Denne avgjørelsen kan etter lovforslaget påklages til departementet, se § 12.

Kartverket foreslår en ny bestemmelse som gir kommunen myndighet til å utføre tiltak som hindrer forveksling mellom nærstående oppmålingsmerker, særlig for å hindre at andre oppmålingsmerker forveksles med fastmerker som inngår i geodetiske nett. Før kommunen kan fjerne et fastmerke, må den dokumentere gjennom et fastmerkeregister at den har full oversikt over alle fastmerker i kommunen. Fagmiljøet støtter dette forslaget fullt ut.

Det har i praksis vist seg at det eksisterer forvekslingsfare, fordi oppmålingsmerker ofte etableres i stedet for å lete frem eksisterende fastmerker. Dette skyldes også mangel på informasjon om plasseringen av fastmerker, hvilket er en annen grunn for at Kartverket foreslår innført de nevnte bestemmelsene om fastmerkeregistre.

Kartverket forutsetter at det i forskrift utformes detaljregler om fremgangsmåten ved slike tiltak. Vedtak om slike tiltak vil være et enkeltvedtak, og forvaltningslovens regler for saksbehandling og klage vil gjelde for dette. Klageinstans vil være fylkesmannen i henhold til § 12.

4.2.11 Erstatning (§ 11)

Denne paragrafen er en videreføring av signallovens § 10, og regulerer hvilke forhold som skal avgjøres ved skjønn.

2. ledd er en ny regel. Kartverket mener at partene bør ha anledning til å fastsette erstatningen på annen måte, uten å måtte gå veien om skjønn, dersom de blir enige om dette.

2. ledd gir også adgang til å avtale bruk av voldgift.

4.2.12 Klage (§ 12)

Paragrafen er ny. Dagens lov gjelder bare offentlig virksomhet. Etter endringsforslaget gjelder loven også privat virksomhet, jfr. § 4. For å få mest mulig lik behandling av klager, finner Kartverket det tjenlig med ens klageregler.

I den grad det dreier seg om enkeltvedtak etter Forvaltningslovens definisjoner, vil slike alltid kunne påklages. Dette vil gjelde tilfeller hvor personers rettigheter og plikter er berørt. Derfor er det hensiktsmessig å gi generell klageadgang og fastsette klageinstans i loven.

Saksforholdet tilsier at klager avgjøres av Fylkesmannen. Kartverket forutsetter at det i forskrifter til loven fastsettes nærmere regler om saksbehandlingen.

4.2.13 Straff og erstatning (§ 13)

1. ledd tilsvarer § 13 i gjeldende lov, med presisering i forhold til den språkbruk som lovforslaget ellers legger opp til.

2. ledd er en ny bestemmelse. Etter den gamle loven kan man kreve erstatning etter alminnelige erstatningsregler. Kartverket mener at det bør presiseres at det følger et erstatningsansvar med slike handlinger som er beskrevet i 1. ledd. Ansvarer må også omfatte de utgifter eieren av merket vil ha for å reetablere merket. En av årsakene til at man ønsker at fjerning og endring skal skje i samarbeid med eieren, jfr. § 10, er at reetablering da blir langt enklere og billigere for eieren. Ved rettsstridig fjerning vil utgiftene til reetablering bli langt høyere.

4.2.14 Forskrifter (§ 14)

Loven gjelder et område hvor teknologien er i rivende utvikling. Et av problemene med dagens lov er at det ikke er hjemmel for å gi forskrifter om annet enn helt bestemte forhold, f. eks. i § 3.

For å kunne følge opp den teknologiske og samfunnsmessige utviklingen, bør det fastsettes utdypende regler i forskrift, som kan endres etter behov. Kartverket ønsker derfor å innføre en generell forskriftshjemmel.

4.2.15 Endringer i andre lover (§ 15)

Loven foreslås å erstatte Signalloven, som da oppheves.

Utvalget har sett på forholdet til enkelte lover, hvor oppmålingsarbeider er omtalt. Noen forslag til endringer i andre lover er tatt inn i lovforslagets § 15. Dette er ikke utfyllende, og må tas opp på bredere basis når det skal utarbeides forslag til Odelstingsproposisjon.

Forholdet til Plan- og bygningslovens § 102 må etter utvalgets mening vurderes særskilt.

5. Administrative og økonomiske konsekvenser

5.1 Administrative konsekvenser

5.1.1 Private aktører

Private aktører som utfører oppmålingsarbeid av offentlig interesse, trenger ikke lenger å innhente samtykke for å få adgang til grunn, og trenger da heller ikke å søke om tillatelse hvis samtykke ikke foreligger.

Lovforslaget pålegger alle brukere av fastmerker å kontakte kommunen for å få opplysninger om eksisterende fastmerker, samt å rapportere tilbake informasjon av interesse for andre brukere av fastmerkene.

5.1.2 Offentlige aktører

Kartverkets ansvar og oppgaver blir lovfestet i samsvar med det som er fastsatt ved St. meld. nr. 57 (1988-89) om Statens kartverk. Dette medfører derfor i praksis ingen endringer for Kartverket.

For øvrige statlige aktører medfører lovforslaget de samme konsekvenser som er beskrevet for private aktører.

Kommunene blir pålagt ansvaret for å etablere og holde vedlike et standardisert register over alle offentlige fastmerker i kommunen. Dette pålegget er for så vidt nytt, men samsvarer i hovedsak med gjeldende «Norm for kommunale kart- og oppmålingsarbeider». Det nye er at registeret forutsettes å være standardisert, lovforankret og dekke alle kommunene.

5.2 Økonomiske konsekvenser

5.2.1 Generelt

Oppdragsgivere for oppmålingsarbeider høster de store fordelene av den foreslåtte ordningen, i form av billigere og raskere tjenester.

Årlig utføres det et stort antall mindre oppmålingsarbeider som krever tilgang til fastmerker, f. eks. oppmåling av eiendomsgrenser, påvisning av nedlagte ledninger, utstikking av bygg og anlegg, m.v. De fleste arbeidene omfatter beliggenhet både i horisontalplan og høyde.

Disse arbeidene krever store ressurser, lavt anslått 3.000 fagårsverk pr år, hvorav den private bygge- og anleggsvirksomheten, samt kommunene, er de største forbrukerne. Det antas at ekstraarbeid som kan henføres til forveksling av fastmerker, mangelfull tilgang til opplysninger om eksisterende fastmerker og manglende kvalitet i eksisterende registre, utgjør minst 5 % av ressursbruken. Dette representerer årlig en ekstrakostnad i størrelsesorden 100 Mkr, når det medtas alle kostnadene som er forbundet med et fagårsverk, som hjelpemannskap, utstyr og transport.

De nevnte ekstraarbeidene forårsaker i beste fall forsinkelser med tilhørende merkostnader av minst samme størrelsesorden. En del slike saker havner i rettsapparatet, med de merkostnader dette medfører. Dagens administrative regelverk påfører derfor oppdragsgiverne og samfunnet en samlet årlig merkostnad på minst 200 Mkr.

Det utføres også en rekke store oppmålingsarbeider som krever et godt fastmerkegrunnlag, f. eks. for kartlegging, bygging av større anlegg, jordskifte, m.v. Også for disse medfører de påpekte manglene ekstrakostnader. Størrelsen er ikke kalkulert. Disse kostnadene kommer i tillegg til de nevnte 200 Mkr.

I den grad ovennevnte merkostnader gjelder gebyrbelagte oppgaver for private eller arbeider utført for det offentlige, blir merkostnadene belastet de offentlige budsjettene, idet gebyrene vanligvis ikke dekker de reelle kostnadene. Hvis det ikke gjelder gebyrbelagte oppgaver, må oppdragsgiver eller aktør bære kostnadene alt etter avtaleforholdet mellom dem. Det må antas at dette har stor betydning for kostnadsnivået på slike tjenester, noe som igjen belaster både offentlige budsjetter og samfunnet for øvrig.

Kartverket mener at det foreliggende forslaget vil kunne fjerne størsteparten av de nevnte merkostnadene.

5.2.2 Private aktører

Merarbeidet med innhenting og rapportering vil i neste omgang spare kostnader for aktøren på to måter. For det første vil han ofte bli spart for arbeidet med å etablere nye fastmerker, idet aktøren vil få opplysninger om merker som han kan bruke. Dernest vil han på sikt nyte godt av den økte kvaliteten på registeret som rapporteringsplikten medfører.

I tillegg vil de nevnte generelle innsparingene komme alle aktører til gode.

5.2.3 Offentlige aktører

For Kartverket vil gjennomføringen ikke få noen økonomiske konsekvenser.

Gjennomføringen av lovforslaget vil medføre kostnader for kommunene til etablering og årlig drift av fellesregisteret.

De årlige driftskostnadene vil være beskjedne. Eksisterende maskinvareressurser kan utnyttes. Nivået når det gjelder kunnskap og teknologi er høyt nok i kommunene til å kunne håndtere dette uten ekstra investeringer. Driftskostnadene vil derfor stort sett være tidsbruk til oppdatering av registeret, veiledning og formidling av informasjon fra registeret. For hver kommune er det snakk om små registre, i størrelsesorden fra noen hundre punkter og opp til 20.000 i de største kommunene. Det er et saksområde som ligger vel til rette for interkommunal forvaltning, noe som kan senke driftskostnadene ytterligere.

De årlige driftskostnader for alle kommuner samlet, antas å bli i størrelsesorden 5-7 Mkr. Dette omfatter ikke kostnader forbundet med nyetablering og direkte vedlikehold av fastmerker, da disse kostnadene er uavhengige av om lovforslaget gjennomføres eller ei.

I dag må også en kommune ha oversikt over fastmerkene i kommunen, og dette medfører kostnader. De årlige driftskostnadene ved nyordningen vil neppe være større.

De største kostnadene er forbundet med å etablere fastmerkeregistre i standardisert form. Dette er en engangsoppgave. Kostnadene for dette er ikke beregnet. Skjønnsmessig anslås de samlet til å være i størrelsesorden 100 Mkr. Denne investeringen er altså betydelig mindre enn de årlige merkostnadene ved dagens ordning. Derfor medfører Kartverkets forslag en lønnsom investering for samfunnet.

Kommunen vil ha de muligheter for innsparing av kostnader som er beskrevet under de generelle økonomiske konsekvensene.

Kommunen kan kreve dekket rene distribusjonskostnader fra brukerne når informasjon utleveres som en tjeneste fra fastmerkeregisteret. Dette omfatter kopieringsutgifter, utgifter til medium, porto, etc.

5.3 Finansiering

Fastmerker og fastmerkeregistre er del av den offentlige infrastrukturen. Det er reist spørsmål til Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) om kommunens kostnader i forbindelse med etablering, vedlikehold, m.m. ved innføringen av nytt koordinatsystem basert på EUREF89, samt etablering og drift av det foreslåtte fastmerkeregisteret. Spørsmålet er om disse kan medtas i gebyrgrunnlaget for lovpålagte tjenester som kommunene skal utføre, eller om kostnadene er tatt med i de statlige overføringene som skal dekke disse tjenestene. I skrivende stund foreligger det ikke svar fra KRD. I relasjon til kommunens arbeid etter Delingsloven har Miljøverndepartementet uttalt at kommunenes kostnader til fastmerker ikke kan tas med i gebyrgrunnlaget.

De samfunnsmessige fordelene ved den foreslåtte lovendring er relativt sett meget store, ikke minst for de oppmålingsarbeider som har stor nasjonal eller regional betydning.

Kartverket anbefaler derfor at kommunene tilføres nødvendige midler til å etablere de foreslåtte fastmerkeregistre. Da det av mange årsaker er ønskelig med en fortgang i å etablere registerene, tilrår Kartverket at disse midlene kun kan disponeres i de første tre årene etter at loven tar til å gjelde. Etter dette må etablering skje over det kommunale budsjettet.

De årlige driftskostnadene ved registrene bør derimot helt ut belastes de kommunale budsjettene.

6. Kommentarer til ny lovtekst

Til § 1:

Hensikten med å innføre en formålsparagraf er å få en klar ramme for anvendelse og tolkning. Som oppmålingsarbeider av offentlig interesse regnes arbeider som er nødvendige for å gjennomføre lovregulerte tiltak eller offentlige beslutninger, se § 4. Samfunnsmessige behov må avveies mot private interesser når man utfører oppmålingsarbeider.

Til § 2:

Det er hensiktsmessig å definere hvilket geografisk område loven gjelder for, særlig sett i sammenheng med at loven nå også gjelder for privat oppmåling av offentlig interesse, se § 4. Det er ikke meningen at dette skal medføre innskrenkninger i forhold til gjeldende lov.

Loven gjelder for oppmåling på, over og under jordoverflaten.

Til § 3:

Flere geodetiske nett er tatt med i § 3, nr 2, fordi fastmerkene som utgjør hvert av disse nettene, hovedsakelig er forskjellige.

Til § 4:

Oppmålingsadgangen skal omfatte alle tiltak av offentlig interesse. Dette innebærer at det ikke er noen begrensning i hvem som utfører arbeidet. Oppmålingsarbeidet kan derfor utføres av private oppmålingsforetak så vel som offentlige etater. Eventuelle begrensninger i hvem som kan utføre oppmålinger, vil følge av andre lover, som for eksempel Jordskifteloven, Delingsloven eller Plan- og bygningsloven.

«Kan» innebærer at det må tas hensyn til restriksjoner i annet lovverk.

Offentlig grunn omfatter statlig og kommunalt eid grunn. Adgangen til grunnen kan være underlagt restriksjoner, f. eks. av sikkerhetsmessige årsaker. Adgangen til å sette opp signaler og konstruksjoner, eller rydde siktelinjer, jfr. § 5, kan være begrenset, f. eks. etter Plan- og bygningsloven eller Lov om fornminne.

Signallovens § 5 er videreført i § 4, 2. ledd. Erstatningsansvaret omfatter også skade og ulempe som skyldes plassering av oppmålingsmerker, signaler eller instrumenter, som hindrer hensiktsmessig utnyttelse av eiendommen.

Til § 5:

1. ledd omfatter ikke rydding av siktelinjer i hager. Erstatning for materialer tatt ut etter 2 ledd kan erstattes etter § 11.

Til § 6:

Paragrafen skal klargjøre ferdselsretten for personer og kjøretøyer som skal drive oppmålingsarbeider. Hvor det tas avgift for slik ferdsel (bomveg), hjemler ikke bestemmelsen fritak for avgift.

Det er av og til nødvendig å medbringe avansert utstyr som krever motorisert ferdsel, uavhengig av restriksjoner som følger av annet lovverk. Eksempler på restriksjoner som må vike i slike tilfeller er hensyn til natur og dyreliv, eller privat eiendomsrett. Retten må utøves med fornuft og ikke tilsidesette andre hensyn med mindre dette er strengt nødvendig.

Til § 7:

Prinsippet i gjeldende lov om at varsling skal skje, videreføres i § 7. Det skal ikke lempes på reglene i forhold til dagens lov. Nærmere regler om hvordan varsling skal skje, bør gis i forskrift. Det vil variere hva som er hensiktsmessig, etter lokale forhold og den enkelte sak.

Til § 8:

§ 8 forutsetter ingen endring i det ansvaret som hittil har vært lagt til Statens kartverk på saksområdet. Landsdekkende geodetiske nett omfatter dagens nett, nevnt i § 3 nr 3, og de tidligere landsdekkende nett etablert av Norges geografiske oppmåling.

Utveksling av informasjon om fastmerkene etter § 8, 3 ledd skal skje vederlagsfritt. Eiere av fastmerker, jf. 4. ledd, er beskrevet i kap. 4.2.10. Nærmere regler om fastmerkeregisteret og forvaltningen av dette, fastsettes i forskrift.

Til § 9:

Dette er en videreføring av signallovens § 6. Statlige etater og andre som utfører oppmålingsarbeid, bør foreta ekspropriasjon gjennom kommunen.

Til § 10:

Eier av fastmerke eller signal i et geodetisk nett er den som har forvaltningsansvar for nettet. Eier av andre oppmålingsmerker og signaler er den som har etablert dem.

2. ledd er en ny bestemmelse. Den gir kommunen adgang til å utføre tiltak som hindrer forveksling mellom oppmålingsmerker og fastmerker som inngår i geodetiske nett. Kommunen kan også velge å bruke lempeligere midler enn fjerning.

3. ledd tilsvarer 4. ledd i § 8 i gjeldende lov. Mange av de fastmerkene som ikke kan kreves fjernet, er også vernet som kulturminner. Basispunkter er vanligvis søyler, som danner grunnlag for målestokken i geodetiske nett. Monumentale fastmerker er ofte søyler eller byggverk som markerer utgangspunkt for et geodetisk nett. Eksempler er nullmeridianen i Oslo observatorium, vannstandsmåleren i Tregde, og meridianstøttestpunktet i Hammerfest.

Til § 11:

Denne paragrafen er en videreføring av Signallovens § 10. § 11, 2. ledd er en ny regel.

Til § 12:

Paragrafen regulerer klagerett generelt for forhold som kan påklages etter loven. Dette vil gjelde forhold som påvirker tredjemann, fortrinnsvis eier og bruker av den aktuelle eiendom. Klage kan omfatte alle forhold ved utførelsen av arbeidet, nedsetting av oppmålingsmerker, varsling, etc. Den tekniske utførelsen omfattes ikke av klageadgangen, da dette er et forhold mellom den som foretar oppmålingen og en eventuell oppdragsgiver.

Tvist etter § 10, 4. ledd skal avgjøres av fylkesmannen, og må kunne påklages til departementet.

Til § 13:

1. ledd tilsvarer § 13 i gjeldende lov.

2. ledd er en lovfesting av det erstatningsansvaret som i dag følger av alminnelige erstatningsregler.

Til § 14:

Gjeldende lov har ingen generell forskriftsparagraf. En rekke bestemmelser vil kreve at man utformer mer detaljerte regler.

Til § 15:

Inneholder noen forslag til endring av lover hvor oppmåling er omtalt.

7. Lov om oppmålingsarbeider

til erstatning av

Lov nr 1 av 9. juli 1923 om anbringelse av signaler og merker for målearbeier (Signalloven)

§1. Formål

Loven skal sikre at oppmålingsarbeider av offentlig interesse kan gjennomføres uten unødvendig bruk av ressurser. Hensynet til eiere og brukere av berørte eiendommer skal ivaretas.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder for hele landet, og for sjøterritoriet ut til grunnlinjen.

Kongen kan bestemme i hvilken grad loven skal gjelde for Svalbard, Jan Mayen og norske biland i Antarktis.

§3. Ordforklaringer

1. Oppmålingsmerker, m.m.

- oppmålingsmerke er et punkt som er oppmålt og markert for bruk i oppmålingsarbeider.
- signal er en konstruksjon som brukes for å vise plasseringen til et oppmålingsmerke.
- fastmerke er et varig oppmålingsmerke registrert i det kommunale fastmerkeregisteret.
- instrument er utstyr som er nødvendig for å utføre oppmålingsarbeid.

2. Geodetiske nett

- geodetisk nett er fastmerker systematisk bundet sammen på grunnlag av observerte forbindelser, høydeforskjeller, vinkler og avstander.

3. Landsdekkende geodetiske nett

- stamnettet er det overordnede geodetiske nettet i Norge.
- landsnettet er et landsdekkende geodetiske nett som utgjør en fortetning av stamnettet.
- høydenettet er et landsdekkende geodetisk nett hvor fastmerkene høyde er særlig nøyaktig målt.
- tyngdenettet er et landsdekkende geodetisk nett hvor tyngdekraften ved hvert enkelt fastmerke er målt.

§ 4. Rett til å utføre oppmålingsarbeid

Når det er nødvendig for å gjennomføre lovregulerte tiltak eller offentlige beslutninger, kan oppmålingsarbeider utføres på offentlig og privat grunn.

Skade og ulempe som oppmålingsarbeider medfører, skal erstattes.

§ 5. Rett til å anbringe oppmålingsmerker og signaler.

Ved oppmåling etter § 4 kan det anbringes oppmålingsmerker, signaler og instrumenter, samt ryddes siktelinjer for målingene, der dette er nødvendig.

I utmark kan materialer til oppmålingsmerker og signaler tas på stedet.

Eier eller bruker av eiendommen kan nekte anbringelse etter 1 ledd på bygning, gårds plass eller i have, dersom dette kan virke skjæmmende eller bli til vesentlig ulempe for ham. Tvist om hvorvidt betingelsene for å nekte anbringelse er tilstede, avgjøres av fylkesmannen.

§ 6. Rett til ferdsel

Den som utfører oppmålingsarbeid etter § 4, har rett til fri ferdsel på land og sjø, samt i luften, når det er nødvendig for å utføre arbeidet.

Ferdselen omfatter også rett til bruk av motorkjøretøy, båt og luftfartøy i områder hvor slik ferdsel er begrenset i henhold til lov eller i kraft av privat eiendomsrett.

§7. Varsling

Før oppmålingsarbeider etter § 4 iverksettes, skal alle som berøres av arbeidet, underrettes på en hensiktsmessig og etterviselig måte.

§ 8. Fastmerker og fastmerkeregister

Statens kartverk har forvaltningsansvar for de landsdekkende geodetiske nett og de fastmerker som inngår i disse.

Kommunen har forvaltningsansvar for de øvrige fastmerkene i kommunen.

Kommunen skal føre et register over alle fastmerker som befinner seg i kommunen. Eiere av eksisterende fastmerker skal avgi informasjon om fastmerkene til fastmerkeregisteret. Den som setter ned et nytt fastmerke etter § 4, skal registrere merket i fastmerkeregisteret med alle nødvendige opplysninger. Brukere av fastmerker har krav på informasjon om merkene, og de har meldeplikt til registeret om forhold som har betydning for andre brukere.

§ 9. Ekspropriasjon

Kommunen kan foreta ekspropriasjon for gjennomføring og sikring av oppmålingsarbeid etter § 4.

§ 10. Fjerning av oppmålingsmerker og signaler

Oppmålingsmerker og signaler kan kreves fjernet, dersom bruken av eiendommen de står på gjør dette nødvendig. Fjerning skal utføres av eieren av oppmålingsmerket eller signalet. Tvist om hvorvidt fjerning kan kreves, avgjøres av fylkesmannen.

Oppmålingsmerker og signaler kan fjernes av kommunen, dersom de er plassert slik at det kan medføre forveksling med nærliggende fastmerker.

Fastmerker som inngår i stamnettet kan ikke kreves fjernet etter 1. ledd, og kan ikke fjernes av kommunen etter 2. ledd. Det samme gjelder basispunkter og monumentale fastmerker.

Hvis det er gitt erstatning etter § 11, kan erstatningsbeløpet kreves helt eller delvis tilbakebetalt ved fjerning etter 1. ledd.

§ 11. Erstatning

Erstatning for ekspropriasjon etter § 9, ulemper og skader etter § 4, 2. ledd, og tilbakebetaling etter § 10, 5. ledd, skal utmåles ved lensmannsskjønn etter bestemmelsene i skjønnsloven av 1. juni 1917.

Erstatning etter § 4 eller § 10 kan avtales mellom partene uten bruk av lensmannsskjønn.

§ 12. Klage

Utførelse av oppmålingsarbeider etter § 4 kan påklages til fylkesmannen.

Avgjørelse av tvist etter § 5, 3. ledd eller 10, 4. ledd kan påklages til departementet.

Klage skjer etter reglene i forvaltningslovens kap. VI.

§ 13. Straff og erstatning

Den som forsettlig eller uaktsomt rettsstridig endrer, fjerner, flytter eller på annen måte gjør ubrukelig et oppmålingsmerke, signal eller instrument, straffes med bøter eller fengsel i inntil 6 måneder.

Skadevolder skal erstatte alle utgifter som eieren av oppmålingsmerke, signal eller instrument er påført som følge av handlinger etter 1. ledd.

§ 14. Forskrifter

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføring av bestemmelsene i loven.

§ 15. Ikrafttreden og endringer i gjeldende lover

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Fra samme tid gjøres følgende endringer i andre lover:

1. lov nr 1 av 9. juli 1923 om anbringelse av signaler og oppmålingsmerker for målearbeider, oppheves
2. lov nr 3 av 23. oktober 1959 om oreigning av fast eiendom, § 4, endres slik:

...

Om gjennomføringa av etterrøking etter fyrste leden, gjeld §15 i forvaltningslova. *Om gjennomføringa av mæling og utstyking gjeld lov om oppmålingsarbeider.*

3. lov nr 70 av 30. juni 1972 om bergverk, § 19, endres slik:

...

I de tilfeller det er nødvendig med nøyaktig utstikning og/eller merking av mutingsområdet i marken, skal dette utføres og bekostes av muteren på bergmesterens forlangende. *Gjennomføring av utstikning og merking skal skje etter lov om oppmålingsarbeider.* Departementet kan gi nærmere forskrifter om merkingen.

4. lov nr 72 av 29. november 1996 om petroleumsvirksomhet, § 3-12, 2. ledd, endres slik:

Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende for nødvendige trasé- og grunnundersøkelser forut for slik plassering. *For oppmålingsarbeider gjelder lov om oppmålingsarbeider.*

Utgitt av:
Miljøverndepartementet,
Postboks 8013 Dep.,
0030 OSLO

Trykk: MD – 01/2005